

Received / Makale Geliş Tarihi 22.10.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 25.12.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(102), 3463-3471

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10431484

Nagihan Sadıklar

<https://orcid.org/0000-0002-1448-1912>

Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/00dbd8b73>

Doç. Dr. İnci Boyacıoğlu

<https://orcid.org/0000-0002-1863-3792>

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/00dbd8b73>

Romantik İlişkilerde Bağlanma, İlişki Uyumu ve Çatışma Çözüm Stilleri İlişkisine Cinsiyetin Etkisi

The Effect of Gender on the Relationship Between Attachment, Relationship Adjustment and Conflict Resolution Styles in Romantic Relationships

ÖZET

Bağlanma yönelimleri, romantik ilişkilerdeki davranış ve inançların kaynaklarından biridir. Güvenli ve güvensiz bağlanma örüntülerinin romantik ilişkilerin çeşitli boyutlarına etkilerinin araştırılması, ilişkilerin dinamik yapısı hakkındaki tartışmaları zenginleştirmektedir. Bağlanmayla etkileşim içinde olan ilişkisel faktörler açısından cinsiyetler arasında farklılaşma olup olmadığına dair bulgular tek bir sonuca işaret etmekten ziyade romantik ilişkinin dinamik yapısına uygun olarak çeşitli bakış açıları sunar. Bağlanma yöneliminin kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark göstermediği; ancak romantik ilişkilerde bağlanmanın, diğer değişkenlerle ilişkisi üzerinde cinsiyetin etkisinin gözlemlendiği anlaşılmaktadır.

Genel olarak güvensiz bağlanma efektif olmayan çatışma çözüm stratejileri ile bağlantılıdır ve ilişki uyumuna olumsuz yönde etki eder. Bu çalışma, romantik ilişki sürecinde bağlanma yönelimi ile algılanan ilişki uyumu arasındaki ilişkiye çatışma çözüm stratejilerinin etkisini, cinsiyet değişkeni üzerinden incelemektedir. Araştırma grubu romantik ilişki deneyimi olan üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır ve değişkenler arasındaki ilişki örüntüleri yapısal eşitlik modeli ile araştırılmıştır. Kadınlar ve erkekler için iki model önerilmiş olup modellerin uygunluğu tespit edilmiştir. Sonuçlar kadın ve erkeklerde ilişkisel değişkenlerin farklı etki yollarına sahip olduğunu göstermektedir. Kadınlarda bağlanma kaygısı, olumsuz çatışma çözüm stillerindeki artışın aracılığıyla ilişki uyumundaki azalmayı yordamaktadır. Söz konusu etki, olumlu çatışma çözüm stratejileri için geçerli değildir. Erkeklerde ise bağlanma kaçınmasının ilişki uyumunu yordadığı, azalan olumlu çatışma stili ile aracılık etkisinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlar için önerilen modelden farklı olarak erkeklerde bağlanma kaygısındaki artışın ve olumsuz çatışma çözüm stili kullanımının algılanan ilişki uyumuna doğrudan etkisi gözlemlenmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, cinsiyet, çatışma çözüm stilleri, ilişki uyumu.

ABSTRACT

Attachment orientations are one of the sources of behaviors and beliefs in romantic relationships. Investigating the effects of secure and insecure attachment patterns on various dimensions of romantic relationships enriches the debate on the dynamic structure of the relationships. The findings on whether there is a gender differentiation in terms of relational factors interacting with attachment offer a variety of perspectives on the dynamic nature of the romantic relationship, rather than pointing to a single conclusion. Attachment orientation did not show a significant difference between men and women; however, the effect of gender on the relationship of attachment with other variables in romantic relationships is observed.

In general, insecure attachment is associated with ineffective conflict resolution strategies and negatively affects relationship adjustment. This study examines the effect of conflict resolution strategies on the relationship between attachment orientation and perceived relationship adjustment in the romantic relationship process through gender. The research group consisted of university students who had romantic relationship experience, and the variables were investigated with the structural equation model. Two models were proposed for women and men and the suitability of the models was determined. The results show that relational variables have different pathways of action in men and women. Attachment anxiety in women predicts a decrease in relationship adjustment mediated by an increase in negative conflict resolution styles. This effect does not apply to positive conflict resolution strategies. In men, it was revealed that attachment avoidance predicted relationship adjustment while decreasing positive conflict style had a mediating effect. Unlike the model proposed for women, the increase in attachment anxiety and the use of negative conflict resolution styles in men do not have a direct effect on perceived relationship adjustment.

Keywords: Attachment, gender, conflict resolution, relationship adjustment.

1. GİRİŞ

Bağlanma, uzun yıllardır kişilerarası ilişkiler üzerinde açıklayıcı olarak kullanılan ve pek çok araştırma hattının merkezinde konumlandırılan önemli bir psikoloji kuramıdır. Genel olarak insanın bebekken kendisine bakım verenle olan ilişkisinin, bağlanma yönelimini belirleyeceği; böylece o kişinin dünyaya, diğerlerine ve kendine yönelik bilişsel şemalarının oluşmasında belirleyici olacağı görüşü söz konusudur. Anne-bebek ilişkisi üzerindeki araştırmalarla başlayan bağlanma kuramı (Bowlby, 1969; Ainsworth vd., 1978), ilk bakım veren/lerle ilişki ile temelleri atılan bağlanma yönelimlerinin bireyin diğerleri ile ilişkilerinde sosyal ve duygusal süreçlerini etkileyen bir yapı halinde yaşam boyu devam ettiği savını ortaya koyar. İçsel çalışan modeller (Internal Working Model) olarak adlandırılan bu kavram, kişinin sevilirliği ve değerliliği üzerine bilişlerinin süregelen, dinamik yapısını ifade etmektedir (Cassidy, 1990). Temel sayıltı, bebeklik döneminde duygusal ve fiziksel ihtiyaçları yeterli düzeyde karşılanan bireylerin güvenli bağlanma örüntüsü oluşturduğu ve bu kalıbın diğer ilişki deneyimleri ile pekişerek dış dünyanın ve ilişki kurulan kişilerin güvenilir, ulaşılabilir ve destekleyici olduğuna dair temel bir inanç şeklinde erişkinlikte de devam ettiği yönündedir. Aksi durumda ise bebeklik döneminde çocuğun gereksinimlerine duyarsız kalındığında ya da birbiriyle uyumsuz tutarsız tepkilerle karşılık verildiğinde çocuk, bağlanma figürünü reddedici, kendisini de sevmeye ve desteklenmeye değmeyen biri olarak algılayabilmekte ve güvensiz bağlanma örüntüsü geliştirebilmektedir. Güvensiz bağlanma stilleri de güvenli bağlanma gibi ergenlik ve yetişkinlik döneminde de kendini koruyarak benliğe ve diğerlerine yönelik algı ve beklentileri şekillendirir (Bowlby, 1973).

Bağlanma yönelimleri, yetişkinlik dönemindeki kişiler arası ilişki yapılarından önemli bir tanesi olan romantik ilişkilerdeki davranış ve inançların kaynaklarından biridir (Shaver vd., 1988; Ainsworth ve Bowlby, 1991; Hazan ve Shaver, 1994). Çocukluk döneminde güvenli bağlanma geliştirmiş kişilerin benzer nitelikte ilişkileri yetişkinlikte ve romantik ilişkilerinde kurduğu (Feeney, 1999) ya da benzer bağlanma stillerine sahip kişiler ile eşleşmeyi tercih ettikleri (Collins vd., 2002); böylece bağlanma yönelimlerinin sürekliliğinin sağlandığı savunulur. Her ne kadar içsel çalışan modeller aracılığıyla bağlanma stillerinin davranışları ve sosyo-duygusal süreçleri etkileme gücü görgül araştırmalarca bulgulanmış olsa da bağlanma yöneliminin süregelenliği ve diğer bağlanma figürleri ile ilişkilerdeki değişimi konusu tartışılmaya devam etmektedir (Fraley ve Shaver, 2000; Zhang ve Labouvie-Vief, 2004).

Genel olarak bağlanma çalışmaları içsel çalışan modellerin, ilişkilerin karakteristiğini oluşturan genel bir nitelik olduğu kurgusu üzerinden şekillense de farklı ilişki deneyimlerine dair birtakım araştırmalar, bireylerin birden fazla bağlanma figürüne sahip olduğunu (Trinkle ve Bartholomew, 1997); bağlanma figürleriyle ilişkilerinde güvenli ve güvensiz yelpazesinde farklı bağlanma örüntülerinin gözlemlendiğini (Fox vd., 1991; Baldwin vd., 1996) göstermektedir. Bu bulgular, bağlanmanın içsel çalışan modellerinin genel kalıplardan ziyade ilişkiel değişkenler olduğu görüşüyle paralellik taşır. Bu çerçevede, romantik ilişkilerin çeşitli boyutlarında bağlanmanın farklılaşan etkilerinin araştırılması ile romantik ilişkilerin özgün yapısı hakkındaki tartışmalar zenginleşmektedir.

Bağlanma yöneliminin romantik ilişkilerdeki izdüşümünü gösteren pek çok görgül araştırma mevcuttur. Güvenli bağlanma yönelimine sahip bireylerin daha yüksek ilişki doyumu, düşük ayrılık oranları raporladıkları; ilişkilerinde iyi iletişim, karşılıklı destek ve güven görüldüğü ortaya konmuştur (Kobak ve Sceery, 1988; Collins ve Read, 1990; Carnelley vd., 1994; Brennan ve Shaver, 1995). Bu bulguların yanı sıra, güvensiz bağlanma yöneliminin ilişkilerde güvensizlikle ilişkili olduğu (Collins ve Read, 1990) kendini açma ve ilişki yatırımı düzeylerinin güvensiz bağlanma yönelimine sahip partnerlerde düşük gözlemlendiği bulgulanmıştır (Brennan ve Shaver, 1995; Mikulincer ve Orbach, 1995).

İlişki uyumu özelinde bakıldığında, güvenli ve güvensiz bağlanma örüntülerinin ilişkide eşler arasında algılanan uyumla ilişkilendiği görülmektedir. Yüksek düzey kaygılı ve kaçınmacı bağlanma yönelimi ile düşük ilişki uyumu arasında ilişki bulunmaktadır (Senchak ve Leonard, 1992; Young vd., 2017; Siegel vd., 2018). Romantik ilişkilerde uyuma ve ilişki tatminine etki eden önemli faktörlerden biri partnerlerin kullandıkları çatışma çözüm stilleridir. İlişki içinde karşılaşılan anlaşmazlıklar ve çatışmalara yönelik adaptif sorun çözüm stratejileri kullanıldığında, kişiler partnerleriyle aralarında daha güçlü bir bağ algılar ve ortaya çıkan sorunlarla çift olarak başa çıkabileceklerine inançları güçlenir. Bekleneceği gibi, olumsuz çatışma çözüm stilleri ise kişilerin ilişkilerine yönelik algısına negatif yönde etki eder. Araştırmalar hem bağlanma kaygısının hem de bağlanma kaçınmasının romantik ilişkilerde ilişki uyumu ve çatışma çözüm davranışlarını yordadığına dair tutarlı bulgular ortaya koymaktadır (Pistole, 1989; Shi, 2003). Genel olarak güvensiz bağlanma stilleri efektif olmayan çatışma çözüm stratejileri ile bağlantılıdır. Çiftlerden sadece

birinin güvenli bağlanma yönelimine sahip olduğu ilişkilerde bile daha olumlu çatışma çözüm stillerinin ve yüksek ilişki tatmininin raporlandığı görülmektedir (González-Ortega vd., 2020).

Bağlanmayla etkileşim içinde olan kişisel faktörler açısından cinsiyetler arasında farklılaşma olup olmadığına dair bulgular tek bir sonuca işaret etmekten ziyade romantik ilişkinin dinamik yapısına uygun olarak çeşitli bakış açıları sunar. Örneğin, Feeney vd., (1993) yaptıkları çalışmada cinsiyet rollerinin ve bağlanma yöneliminin ilişki gelişimine etkisi olduğunu savunmuştur. Farklı bir araştırmada, güvensiz bağlanma biçimlerinin hem kadın hem erkeklerde ilişki uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiye aracılık ederken, bu etkinin güvenli bağlanma söz konusu olduğunda sadece kadınlarda gözlemlendiği belirtilmiştir (Scott ve Córdova, 2002). Konu hakkındaki alanyazın dikkate alındığında, bağlanma yöneliminin kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark göstermediği; ancak romantik ilişkilerde bağlanmanın, diğer değişkenlerle ilişkisi üzerinde cinsiyetin etkisinin gözlemlendiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, bağlanma, çatışma çözüm stilleri ve ilişki uyumu arasındaki etkileşimde olası cinsiyet farklılıklarının keşfedilmesinin, romantik ilişki dinamiklerine yönelik anlamlı çıkarımlara imkân tanıyacağı düşünülmüştür.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, romantik ilişki sürecinde bağlanma yönelimi ile algılanan ilişki uyumu arasındaki ilişkiye çatışma çözüm stratejilerinin etkisinin cinsiyet değişkeni üzerinden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Değişkenler arasındaki ilişki örüntüleri yapısal eşitlik modeli ile araştırılmıştır.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma çalışma grubunu en az 6 aylık romantik ilişki deneyimi olan üniversite öğrencileri (ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde) oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 589 katılımcıdan veri toplanmıştır. Romantik ilişki tecrübesi olmayan, eğitim durumunu üniversite öğrencisi veya mezun olarak belirtmeyen, en uzun ilişki süresi 6 aydan kısa olan ve çocuğu olan katılımcıların verileri araştırmaya dahil edilme kriterlerini sağlamadığı için analize tabi tutulmamıştır. Eksik, hatalı yanıt değerlendirmesinin ardından analiz edilen veri sayısı 479'dur. Demografik özelliklere göre, 326 (%68.1) kadın ve 153 (%31.9) erkek katılımcının verisi çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların yaş aralığının 18-35 arasında değişmekte olup yaş ortalamasının 24.08 (Ss=3.70) olduğu görülmektedir. Romantik ilişki süresine verilen yanıtlar 6 ile 121 ay aralığında değişmektedir (\bar{x} =36.01; Ss=24.86). Demografik bilgilerin cinsiyete göre dağılımları şu şekildedir: kadın katılımcıların yaş ortalaması 23.84 (Ss=3.56), erkek katılımcıların yaş ortalaması ise 24.58 (Ss=3.96)'dir. İlişki sürelerine bakıldığında kadınlar ortalama 37.14 (Ss=25.29) ay, erkeklerde 33.59 (Ss=23.80) ay romantik ilişki deneyimi raporlamıştır. Eğitim durumuna dair bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Kadın f (%)	Erkek f (%)
Ön Lisans Öğrenci	18 (%5.5)	12 (%7.8)
Lisans Öğrenci	185 (%56.7)	95 (%62.1)
Yüksek Lisans Öğrenci	123 (%37.8)	46 (%30.1)

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği / Kısa Form (YİYE)

Yetişkin bağlanma yönelimlerini ölçümlemek amacıyla Wei vd. (2007) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe versiyonu Savcı ve Aysan (2016) tarafından uyarlanmıştır. On iki maddeden oluşan ölçüm aracı 7'li likert tipi derecelendirmeye sahiptir ve kaygı-kaçınma olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu araştırmada, kaygı boyutunun Cronbach alfa değeri .66, kaygı boyutunun Cronbach alfa değeri .67 bulunmuştur.

2.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği

Locke ve Wallace (1987) tarafından geliştirilen Evlilikte Uyum Ölçeği (Marital Adjustment Scale), Tutarel Kışlak (1996) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bir genel uyum sorusu, anlaşma alanlarını ölçen sekiz soru ve çatışma çözme, bağlılık ve çiftler arası iletişimi ölçümleyen altı soru ile 16 maddelik bir ölçüm aracıdır. Locke ve Wallace (1987) tarafından oluşturulan asıl formun Cronbach alfa değeri .90 olarak bildirilmiştir. Uyarlamada, ölçeğin iç tutarlık (Cronbach alfa) katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan değeri 0, en yüksek puan değeri ise 58'dir. Bu çalışmada ölçek maddelerinde

bulunan evlilik ifadeleri, evlilik dışındaki romantik ilişkilere uyum sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Ölçeğin bu çalışmada hesaplanan Cronbach alfa değeri .83'tür.

2.3.3. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇSS)

Romantik ilişkilerde çiftlerin çatışma çözüm stillerini ölçmek amacı ile Özen vd. (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçüm aracı, 25 madde ve 4 alt boyuttan ('olumlu çatışma çözme stilleri', 'olumsuz çatışma çözme stilleri', 'boyun eğme' ve 'geri çekilme) oluşmakta olup puanlar 6'lı likert tipi seçenekler ile toplanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar ilgili boyutun davranışlarının sıklıkla yapıldığını göstermektedir. Alt boyutlar için Cronbach alfa katsayıları 'olumlu çatışma çözme stilleri' için .77, 'olumsuz çatışma çözme stilleri' için .81, 'geri çekilme' alt boyutu için .75, 'boyun eğme' alt boyutu için ise .80 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada toplam 13 maddeden oluşan olumlu çatışma yöntemi (9, 13, 5, 11, 22, 24 nolu maddeler) ve olumsuz çatışma yöntemi (6, 8, 1, 12, 14, 16, 25 nolu maddeler) alt ölçekleri kullanılmıştır. Alt boyutların Cronbach alpha değerleri sırasıyla .72 ve .80 olarak bulunmuştur.

2.4. İşlem

Veri toplama süreci Qualtrics programı aracılığıyla online olarak sürdürülmüştür. Ölçek sıralamasının, ölçüm araçlarının geçerliliği üzerinde azaltıcı etkide bulunmaması için (bkz. Howitt ve Cramer, 2011) formlar rastgele sıra ile katılımcılara sunulmuştur. Edinilen veriler IBM SPSS Statistics 28 ve Amos 28 istatistik paket programları ile analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Araştırmada ele alınan bağlanma yönelimleri, romantik ilişkilerde çatışma çözüm stilleri ve ilişki uyumu değişkenlerine dair ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Genel		Kadın		Erkek	
	\bar{x}	Ss.	\bar{x}	Ss.	\bar{x}	Ss.
Bağlanma Kaygısı	2.03	.64	2.03	.65	2.03	.60
Bağlanma Kaçınması	3.05	.69	3.10	.69	2.94	.69
Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	2.30	.94	2.40	.96	2.08	.85
Olumlu Çatışma Çözüm Stili	4.81	.74	4.78	.73	4.87	.77
İlişki Uyumu	4.00	.68	4.02	.68	3.92	.66

3.2. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Bulgular

Yapısal eşitlik modeli test edilmeden önce örneklem büyüklüğü, çoklu normallik problemi ve çoklu doğrusal bağlantı açısından verinin uygunluğu incelenmiştir. YEM ile ilgili örneklem sayısı konusunda genel bir kabul bulunmamasıyla birlikte minimum 100-150 kişilik örneklem büyüklüğünün gerektiği (Tabachnick ve Fidell, 2013); parametre başına 5 ya da 10 katılımcının analize dahil edilmesinin uygun olacağı (Bentler ve Chou, 1987) görüşleri mevcuttur. Bu görüşler doğrultusunda, veri setinin örneklem büyüklüğüne göre analize uygun olduğu kabul edilmiştir.

Çok değişkenli uç değerleri tespit etmek için Mahalonobis uzaklık değeri hesaplanmış, çok değişkenli uç değer gösteren bir verinin olmadığı belirlenmiştir. Çoklu doğrusallığın olmadığı varsayımı değişkenler arasında korelasyon katsayıları üzerinden kontrol edilmiş ve değişkenler arasında yüksek derecede (0,90'ın üzeri, bkz. Tabachnick ve Fidell, 2013) korelasyon olmadığı bulunmuştur. Modele dahil edilen değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde çoğunluğun +1 ve -1 aralığında; az bir kısmının ise +2 ve -2 arasında olduğu anlaşılmıştır. Çalışmada yer alan değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değeri beklenen aralıkta olduğu için verinin çoklu normallik varsayımını sağladığı görülmüştür.

3.2.1. Ölçme Modelinin Test Edilmesi

Ölçme modeline ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur. Bağlanma kaygısını üç, bağlanma kaçınmasını üç, olumsuz çatışma çözüm stilini altı, olumlu çatışma çözüm stilini ise üç gözlenen değişken temsil etmektedir. Ölçme modelinin standardize edilmiş regresyon katsayıları .793 ile .522 arasında değişmektedir ($p < .001$). Ölçme modelinin doğrulanıp doğrulanmadığını saptamak için uyum iyiliği indeksleri değerlendirilmiş ve modelin kabul edilebilir uyum iyiliği indekslerine sahip olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 227.049$, $p = .0$, $sd = 84$, $\chi^2/sd = 2.703$, $RMSEA = .06$, $CFI = .929$, $IFI = .929$).

Tablo 3. Ölçme Modeline Ait Regresyon Katsayıları ve Standart Hata Değerleri

		B	B	Standart Hata	P
YİYE12	<---	Bağlanma Kaygısı	.685	1	<.001
YİYE10	<---	Bağlanma Kaygısı	.564	.611	.07
YİYE2	<---	Bağlanma Kaygısı	.678	.835	.092
YİYE11	<---	Bağlanma Kaçınması	.761	1	<.001
YİYE3	<---	Bağlanma Kaçınması	.705	1.056	.084
YİYE7	<---	Bağlanma Kaçınması	.744	1.055	.083
ÇSS1	<---	Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.608	1	<.001
ÇSS3	<---	Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.645	1.215	.111
ÇSS4	<---	Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.701	1.317	.114
ÇSS7	<---	Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.722	.894	.076
ÇSS10	<---	Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.60	.894	.086
ÇSS13	<---	Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.522	.994	.107
ÇSS2	<---	Olumlu Çatışma Çözüm Stili	.793	1	<.001
ÇSS5	<---	Olumlu Çatışma Çözüm Stili	.754	.846	.064
ÇSS12	<---	Olumlu Çatışma Çözüm Stili	.56	.725	.068

3.2.2. Yapısal Modellerin Test Edilmesi

Yapısal eşitlik modellemesinin ilk aşamasını oluşturan ölçme modelinde dört gizil değişken (bağlanma kaygısı, bağlanma kaçınması, olumsuz çatışma çözüm stili, olumlu çatışma çözüm stili) ve ondört gözlenen değişken bulunmaktadır. Romantik ilişkilerde ilişki uyumu, ölçüm aracının yapısı dikkate alınarak modele gözlenen değişken olarak dahil edilmiştir.

Şekil 1. Kuramsal Model

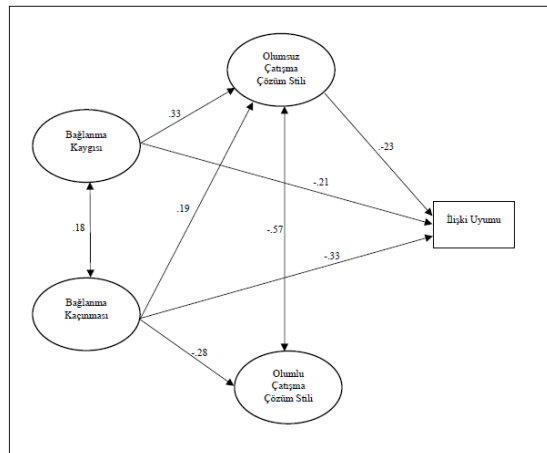
Romantik ilişki deneyimi olan bireylerin bağlanma yönelimleri, çatışma çözüm stratejileri ve ilişki uyumu etkileşimine dair kuramsal model Şekil 1'de yer almaktadır. Şekilde görülen model başlangıç modeli olarak kabul edilerek kadınlar ve erkekler açısından söz konusu değişkenler arasında ilişkiler modellenmiştir.

3.2.3. Kadın Katılımcılar Açısından Yapısal Modelin (Model 1) Sınanması

Kadın katılımcılar açısından sınanan ve incelenen uyum indeksleri bakımından (bkz. Tablo 4) uygunluğu ortaya konan yapısal model Şekil 2'de verilmiştir. Önerilen modeli sadeleştirmek için anlamlı olmayan yollar çıkartılmıştır.

Tablo 4. Model 1 Uyum İndeksleri

χ^2	P	sd	χ^2/sd	RMSEA	CFI	IFI
217.08	.0	97	2.238	0.062	0.915	0.918

Şekil 2. Model 1

Tablo 5'te görüleceği üzere, bağlanma kaygısı olumsuz çatışma çözüm stilini ($\beta=.33$, $p<.001$) ve ilişki uyumunu ($\beta=-.211$, $p<.01$) doğrudan yordamaktadır. Bağlanma kaçınmasının ise olumlu çatışma çözüm stilini ($\beta=-.28$, $p<.001$), olumsuz çatışma çözüm stilini ($\beta=.191$, $p<.01$) ve ilişki uyumunu ($\beta=-.331$, $p<.001$) doğrudan yordadığı tespit edilmiştir. Olumlu çatışma çözüm stilinin diğer değişkenler üzerinde

yordayıcı etkisi bulunmamakla birlikte olumsuz çatışma çözüm stilleri değerlendirildiğinde ilişki uyumunu ($\beta=-.234$, $p<.001$) yordadığı bulunmuştur.

Tablo 5. Model 1 İçin Yapısal Model Sonuçları-Doğrudan Etkiler

Yordayan Değişkenler								
Yordanan Değişkenler	Bağlanma Kaygısı		Bağlanma Kaçınması		Olumlu Çatışma Çözüm Stili		Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	
	β	B (Standart Hata)	β	B (Standart Hata)	β	B (Standart Hata)	β	B (Standart Hata)
Olumlu Çatışma Çözüm Stili	0	0	-.28**	-.291 (.074)	0	0	0	0
Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.33**	.298 (.069)	.191*	.207 (.075)	0	0	0	0
İlişki Uyumu	-.211*	-.154 (.054)	-.331**	-.29 (.057)	0	0	-.234**	-.189 (.056)

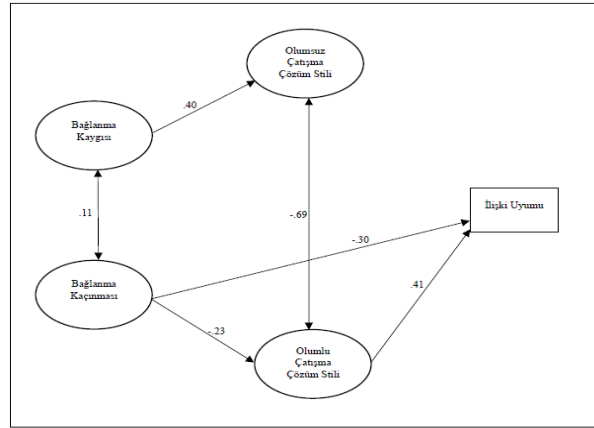
Not: * $p<.01$, ** $p<.001$

3.2.4. Erkek Katılımcılar Açısından Yapısal Modelin (Model 2) Sınanması

Erkek katılımcılar açısından sınanan yapısal modelin sonuçları incelendiğinde uyum indekslerinin modelin kabul edilebilirliğini ortaya koyduğu görülmüştür (bkz. Tablo 6). Sadeleştirmek için anlamlı olmayan yolların çıkartıldığı model Şekil 3'te yer almaktadır.

Tablo 6. Model 2 Uyum İndeksleri

χ^2	p	sd	χ^2/sd	RMSEA	CFI	IFI
159.574	.0	99	1.612	.063	.902	.908

Şekil 3. Model 2

Model 2 için değişkenler arasında ortaya çıkan doğrudan etkiler Tablo 7'de sunulmuştur. Sonuçlara göre bağlanma kaygısının olumsuz çatışma çözüm stilini ($\beta=.399$, $p<.001$) yordadığı görülmektedir. Diğer yandan bağlanma kaçınması olumlu çatışma çözüm stilini ($\beta=-.225$, $p<.01$) ve ilişki uyumunu ($\beta=-.303$, $p<.001$) yordamaktadır. Çatışma çözüm stillerinden sadece olumlu stratejilerin ilişki uyumunu ($\beta=.414$, $p<.001$) yordadığı bulunmuştur.

Tablo 7. Model 2 İçin Yapısal Model Sonuçları-Doğrudan Etkiler

Yordayan Değişkenler								
Yordanan Değişkenler	Bağlanma Kaygısı		Bağlanma Kaçınması		Olumlu Çatışma Çözüm Stili		Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	
	β	B (Standart Hata)	β	B (Standart Hata)	β	B (Standart Hata)	β	B (Standart Hata)
Olumlu Çatışma Çözüm Stili	0	0	-.225*	-.288 (.123)	0	0	0	0
Olumsuz Çatışma Çözüm Stili	.399**	.403 (.112)	0	0	0	0	0	0
İlişki Uyumu	0	0	-.303**	-.287 (.108)	.414**	.306 (.08)	0	0

Not: * $p<.01$, ** $p<.001$

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Test edilen modeller incelendiğinde, bağlanma, çatışma çözüm stilleri ve ilişki uyumu değişkenlerinin farklı etki yolu izlediği görülmektedir. Kadınlarda bağlanma kaçınmasının, hem olumsuz çatışma çözüm stillerinin artmasında hem de olumlu çatışma çözüm stratejilerinin azalmasında etkisi bulunmaktadır. Romantik ilişkilerinde kaçınmacı bağlanma yönelimi yüksek kadınların, bağırma, kırıcı konuşma, ilişkiyi bitirmekle tehdit etme, öfkesini fiziksel olarak dışavurma gibi olumsuz çatışma çözme davranışlarını (olumsuz çatışma çözme stilleri için bkz. Özen vd., 2016) daha fazla gösterdiği; diğer yandan sorunun kaynağını keşfetme, ortak çözüm yolu bulma, partnerin düşüncelerini anlamaya çalışma gibi olumlu çatışma çözme davranışlarını (olumlu çatışma çözme stilleri için bkz. Özen vd., 2016) ise daha az sergilediği görülmektedir. Ancak kaygılı bağlanma yönelimi gösteren kadınlarda durum değişmektedir. Bağlanma kaygısındaki yükselme kadınlarda sadece olumsuz çatışma stillerinin daha sık kullanımına neden olmaktadır. Erkekler açısından değerlendirildiğinde, bağlanma kaygısının olumsuz çatışma çözme stratejilerini arttırırken, bağlanma kaçınmasının ise olumlu davranışları azaltmada etkili olduğu anlaşılmaktadır. Kaçınmacı bağlanma yönelimine sahip bireylerin ilişkilerde yakınlıktan kaçınma eğilimi gösterdikleri bilinmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Bu açıdan, kaçınmacı bağlanma örüntüsünde ilişki içinde adaptif ve ilişkide yakınlığa hizmet eden sorun çözme davranışlarını göstermemek alanyazınla uyumludur. Diğer yandan araştırmalar, kaygılı bağlanma yöneliminin yoğun kıskançlık, güvensizlik, belirsizliğe tahammülsüzlük, agresif davranışlar (Wilson vd., 2013; Wegner vd., 2018; Hingorani ve Pinkus, 2019) gibi olumsuz çatışma çözüm davranışlarıyla (bağırma, tehdit, ısrarcılık) ilişkilendirilebilecek örüntülerle bağlantılı olduğuna işaret etmektedir.

İki modelde görülen diğer önemli farklılık ise kadın ve erkeklerde yaygın kullanılan çatışma çözüm davranışlarının bağlanma yönelimi ile ilişki uyumu arasında aracılık etkisinde açığa çıkmaktadır. Kadınlarda bağlanma kaygısı, olumsuz çatışma çözüm stillerindeki artışın aracılığıyla ilişki uyumundaki azalmayı yordamaktadır. Söz konusu etki, olumlu çatışma çözüm stratejileri için geçerli değildir. Bu bulgu, güvensiz bağlanma yöneliminin etkisiyle olumsuz çatışma çözüm davranışlarında yaşanan artışın, kadınların ilişkilerindeki uyuma yönelik algıyı şekillendirmede etkili olduğunu gösterir. Ancak kaçınmacı bağlanma yönelimine sahip kadınlar, kullandıkları çatışma çözüm stilinden bağımsız olarak ilişki uyumunu güvenli bağlanma yönelimine sahip kadınlardan daha düşük raporlamaktadır. Erkeklerde ilişkisel faktörler arasındaki bu etkileşim oldukça değişmektedir. Bu modelde ise bağlanma kaçınmasının ilişki uyumunu yordadığı, azalan olumlu çatışma stilinin ise aracılık etkisinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlar için önerilen modelden farklı olarak erkeklerde bağlanma kaygısındaki artışın ve olumsuz çatışma çözüm stili kullanımının algılanan ilişki uyumuna doğrudan etkisi gözlemlenmemektedir.

Romantik ilişki içinde görülen bu farklılıklar, kadın ve erkeğin romantik ilişki kavramına yükledikleri anlamlar ve beklentilerle açıklanabilir. Romantik ilişkileri dış ve iç tehditlerden korunması gereken bir yapı olarak algılayan, ilişkilerde sorunların varlığını ilişkinin kalitesine atfeden ve sorunların hemen çözülmesinin zorunluluk olduğuna inanan bir kişinin, ilişkisel bir stres karşısında güvensiz bağlanmanın etkisiyle hızlı ve istediği şekilde sorunu çözmeye yönelik olumsuz stratejileri kullanması beklenen bir tablodur. Her ne kadar kaçınmacı bağlanma yöneliminin etkisi de görülse de bu örüntüde başat olan romantik ilişkiye yönelik kaygı ve bu kaygıyı hızlı biçimde azaltmaya yönelik aksiyonlardır. Bu örüntünün kadınlar için önerilen modelde ortaya çıkması ise toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden tartışılabilir. Geleneksel ve modern farketmeksizin romantik ilişki çeşitlerinde (evlilik, flört vs.) hala yaygın olan inanç, ilişkinin varlığından ve sürdürülmesinden sorumlu kişiyi kadın olarak konumlandırır. “Yuvayı dışı kuş kurar” atasözüyle örneklendirilebilecek bu sorumluluk, kadınların ilişkilerine ve ilişkilerinde kendilerine yönelik beklentilerini şekillendirir. Kadınların ilişkilerinde devamlılığı sağlaması için tehditlere karşı daha duyarlı olması ve sorunları aktif bir biçimde çözmesi gerekmektedir. Bağlanma kaygısında görülen artışın olumsuz çatışma çözüm süreçlerinin aracılık etkisiyle ilişki uyumuna yönelik algıda düşüşe neden olduğu model, toplumsal cinsiyet rollerinin bir yansıması olarak okunabilir. Diğer yandan erkeklerde, bağlanma kaçınmasının ve olumlu çatışma çözümüne yönelik davranışlarda azalmanın etkili olduğu ilişki uyumunu yordama örüntüsü mevcuttur. İlişkiler söz konusu olduğunda erkeklere yüklenen sorumluluk ve rol atfının kadınlarınkinden farklılaştığı gözlemlenir. Toplumsal cinsiyet rolleri düşünüldüğünde, kadından aile ve ilişki içindeki düzenlemeleri (ilişkinin devamlılığı, sorunların çözümü, ailenin/ilişkinin huzurunun sağlanması) yapması beklenirken erkekte beklenen ilişkinin dışındaki dünyayla (ilişkiyi dış tehditlerden koruma, güvende tutma) ilgilidir. Erkeğin bir ilişki stresi ortaya çıktığında ilişkiden çekilme eğilimiyle birlikte sorunun çözümüne yönelik aksiyon almama düzeyinin artması, bahsedilen toplumsal rol dağılımı bağlamında yorumlanabilir. Bu çıkarımların, gelecek görgül araştırmalarca test edilmesinin romantik ilişkiler alanyazını zenginleştireceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46(4), 333.
- Baldwin, M. W., Keelan, J. P. R., Fehr, B., Enns, V., & Koh-Rangarajoo, E. (1996). Social-cognitive conceptualization of attachment working models: Availability and accessibility effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 94–109.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol.1. Attachment*. Great Britain. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bentler, P. M., & Chou, C. P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological Methods & Research*, 16(1): 78-117.
- Brennan, K. A., & Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267–283.
- Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R., & Jaffe, K. (1994). Depression, working models of others, and relationship functioning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 127–140.
- Cassidy, J. (1990). Theoretical and methodological considerations in the study of attachment and the self in young children. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research and intervention* (pp. 87- 119). Chicago: University of Chicago Press.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality And Social Psychology*, 58(4), 644.
- Collins, N. L., Cooper, M. L., Albino, A., & Allard, L. (2002). Psychosocial vulnerability from adolescence to adulthood: A prospective study of attachment style differences in relationship functioning and partner choice. *Journal of Personality*, 70(6), 965-1008.
- Feeney, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. In Cassidy J. & Shaver P. R., *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 355–377). New York: Guilford Press.
- Feeney, J.A., Noller, P., & Patty, J. (1993). Adolescents' interactions with the opposite sex: influence of attachment style and gender. *Journal of Adolescence*, 16(2), 169-86.
- Fox, N. A., Kimmerly, N. L., & Schafer, W. D. (1991). Attachment to mother/attachment to father: A meta-analysis. *Child Development*, 62, 210–225.
- González-Ortega, E., Orgaz-Baz, B., Vicario-Molina, I., & Fuertes-Martín, A. (2020). Adult attachment style combination, conflict resolution and relationship quality among young-adult couples. *Terapia Psicológica*, 38(3), 303-316.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511–524.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hingorani, S., & Pinkus, R. T. (2019). The ex-factor: Attachment anxiety and social comparisons across romantic relationships. *Journal of Relationships Research*, 10, e7, 1-11. <https://doi.org/10.1017/jrr.2019.3>
- Howitt, D., & Cramer, D. (2011). *Introduction To Research Methods in Psychology*. Essex: Pearson Education Limited.
- Kobak, R. R., & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59, 135 –146.

- Locke, H. J., & Wallace, K. M. (1987). Marital adjustment test. *Handbook Of Measurements For Marriage And Family Therapy*, 46-50.
- Mikulincer, M., & Orbach, I. (1995). Attachment styles and repressive defensiveness: The accessibility and architecture of affective memories. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 917– 925.
- Özen, A., Salman Engin, S., & Sakallı Uğurlu, N. (2016). Conflict Resolution Styles Scale in Romantic Relationship: The validity and reliability study. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(7). <https://doi.org/10.7816/nesne-04-07-01>
- Pistole, M. C. (1989). Attachment in Adult Romantic Relationships: Style of Conflict Resolution and Relationship Satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(4), 505–510.
- Savcı, M., & Aysan, F. (2016). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *VIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi* içinde (s.837-846). Çanakkale.
- Scott, R. L., & Cordova, J. V. (2002). The influence of adult attachment styles on the association between marital adjustment and depressive symptoms. *Journal of Family Psychology*, 16(2), 199–208.
- Shaver, P., Hazan, C. ve Bradshaw, D. (1988). Love as attachment. In R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Eds.), *The psychology of love* (p. 68–99). Yale University Press.
- Shi, L. (2003). The Association Between Adult Attachment Styles and Conflict Resolution in Romantic Relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 31, 143- 157.
- Siegel, A., Levin, Y., & Solomon, Z. (2018). The Role of Attachment of Each Partner on Marital Adjustment. *Journal of Family Issues*, 40, 415- 434.
- Senchak, M., & Leonard, K.E. (1992). Attachment Styles and Marital Adjustment among Newlywed Couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9, 51- 64.
- Trinke, S. J., & Bartholomew, K. (1997). Hierarchies of attachment relationships in young adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14, 603–625.
- Tutarel Kışlak, Ş. (1996). Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi.
- Young, M., Riggs, S., & Kaminski, P. (2017). Role of Marital Adjustment in Associations Between Romantic Attachment and Coparenting. *Family Relations*, 66, 331-345.
- Wegner, R., Roy, A. R., Gorman, K. R., & Ferguson, K. (2018). Attachment, relationship communication style and the use of jealousy induction techniques in romantic relationships. *Personality and Individual Differences*, 129, 6-11. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.02.033>
- Wei, M., Russell, D. W., Mallinckrodt, B., & Vogel, D. L. (2007). The Experiences in Close Relationship Scale (ECR)-short form: Reliability, validity, and factor structure. *Journal of Personality Assessment*, 88(2), 187-204.
- Wilson, J. B., Gardner, B. C., Brosi, M. W., Topham, G. L., & Busby, D. M. (2013). Dyadic adult attachment style and aggression within romantic relationships. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 12(2), 186-205.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Zhang, F., & Labouvie-Vief, G. (2004). Stability and fluctuation in adult attachment style over a 6-year period. *Attachment & Human Development*, 6(4), 419-437.